BARÒMETRE SOBRE LA FEMINITZACIÓ DE LA POBRESA A BARCELONA

Primera edició, any 2021

social.cat
El diari digital de l'acció social a Catalunya

Primera edició
Any 2021

Projecte realitzat pel Social.cat

Equip de redacció:

Silvia Rodríguez
Mar Barberà
Clara Congost
Augusto Magaña

social.cat
El diari digital de l'acció social a Catalunya

ÍNDEX

Introducció	**1**
Treball remunerat	**5**
Treball de cures	**10**
Economia de la llar i habitatge	**13**
Salut	**18**
Situació administrativa	**20**
Conclusions generals	**21**

Introducció

El 22 de març del 2007 es va aprovar, a l'Estat espanyol, la Llei per a la igualtat efectiva de dones i homes, l'anomenada Llei d'igualtat. A Catalunya, la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, insisteix en el fet que dones i homes, a la pràctica, no gaudeixen dels mateixos drets. Una bona mostra d'això és la discriminació en els salaris i en les pensions de viduïtat, l'atur femení i els problemes de conciliació entre la vida personal, laboral i familiar. Tots aquests aspectes són alguns dels que aborden aquestes lleis, amb la finalitat de promoure les transformacions socials necessàries per assolir una igualtat real.

Han passat gairebé quinze anys des de l'aprovació d'ambdues lleis i la realitat demostra que moltes d'aquestes discriminacions continuen vigents. Una de les conseqüències de la discriminació laboral i d'oportunitats envers les dones són els elevats índex de pobresa que pateixen. Amb dades del 2020, a Catalunya, la taxa de risc a la pobresa total va ser del 21,3%, però per a les dones aquest percentatge s'eleva al 24,1%, segons l'informe 'Les Dones a Catalunya 2020', publicat per l'Observatori de la Igualtat de Gènere.

Si ens centrem a Barcelona, segons un recent informe de l'Observatori de Gènere Metropolità, les dones cobren de mitjana 6.367 euros menys que els homes per fer una mateixa feina. Però encara hi ha un perfil de dona que resta invisibilitzada en la majoria d'aquests informes: les dones que es dediquen a feines altament feminitzades –i que normalment són les més precaritzades. O aquelles dones que treballen sense contracte com a treballadores de la llar; o aquelles que no treballen perquè han de tenir cura de fills o dependents, o les que es redueixen la jornada per conciliar, i també aquelles mares que, sense parella, sostenen tota l'economia familiar de la seva llar.

Per aquest motiu, el diari digital de l'acció social a Catalunya, Social.cat, ha cregut necessari realitzar un estudi per analitzar com és la situació d'aquestes dones que actualment viuen o treballen a l'àrea metropolitana de Barcelona. D'aquesta manera, el primer **Baròmetre sobre la feminització de la pobresa a Barcelona** ha volgut radiografiar com és el dia a dia d'aquestes dones, i a quines dificultats han de fer front. Per fer-ho, hem enquestat a una mostra de 238 dones.

Per a una millor anàlisi de les dades extretes de les enquestes realitzades a aquestes 238 dones, hem dividit el **Baròmetre sobre la feminització de la pobresa a Barcelona** en cinc àmbits. Comencem per l'anàlisi de les dades relacionades amb la situació laboral de les dones enquestades. Diferenciem el treball remunerat d'aquell que no ho és, ja que a la societat actual, on impera el sistema capitalista, la feina pagada és la base del sosteniment econòmic i social no només de les dones, sinó també de les famílies senceres. En aquest sentit, ens centrem a analitzar quines són les condicions en què aquestes dones treballen o, per altra banda, quina és la incidència de la manca de feina remunerada en aquest col·lectiu.

Un cop analitzat el treball remunerat, passem a endinsar-nos dins d'una feina sovint feminitzada, invisibilitzada i no remunerada: les cures. En aquest apartat intentem explorar com moltes d'aquestes dones segueixen sostenint les tasques de cures de les seves famílies, sovint sense ajuda econòmica, ni tan sols suport de la resta de familiars o de les administracions i institucions. Un repartiment injust de les feines de cura que té efectes evidents no només en l'economia d'aquestes dones, sinó també en la seva salut.

En tercer lloc, ens centrem a analitzar la gestió de l'economia de la llar i com la necessitat de fer front a les despeses relacionades amb l'habitatge i els subministraments bàsics suposen un repte per a moltes d'aquestes dones, i molts cops són factors que acaben empenyent-les a la pobresa.

Seguidament, el quart àmbit el dediquem a recollir i observar les dades relatives a la situació de salut, física i mental, de les dones enquestades. A partir de totes les dades socioeconòmiques extretes en els apartats anteriors, es pot entendre millor com aquestes condicions de precarietat que afecten bona part de les dones acaben tenint repercussions directes en el seu benestar.

Finalment, però no menys important, dediquem l'últim apartat d'aquest **Baròmetre sobre la feminització de la pobresa a Barcelona** a analitzar la informació relacionada amb la situació administrativa d'aquestes dones, ja que considerem que les dones migrades la situació administrativa de les quals no està regularitzada, es troben en una situació d'especial risc d'exclusió social i econòmica. Per tant, hem preguntat també com és la relació d'aquestes dones amb les administracions i institucions, per esbrinar si això pot significar un obstacle per a elles, a l'hora de millorar la seva situació socioeconòmica.

Condicions estructurals que mantenen la pobresa

Malauradament, les dades que es desprenen de l'estudi constaten que la crisi social i econòmica derivada de la Covid-19 no ha fet més que accentuar uns problemes estructurals que ofeguen les dones i que no els permeten viure una vida digna.

Un 72,69% d'aquestes dones tenen entre 35 i 60, un 20,59% entre 18 i 35, i un 6,72% té més de 60 anys. Aquest ampli ventall d'edat indica que les situacions de vulnerabilitat travessen totes les etapes de la vida.

Sostenir-se a una mateixa en un context de crisi és complicat, però, si a més tens persones a càrrec teu, es fa indispensable una xarxa social. Aquesta és una situació que viuen més de la meitat de les dones enquestades (67,23%), ja que tenen fills o filles a càrrec seu. Concretament, un 28,57% d'aquestes dones té un fill, un 30,25% en té dos, un 7,56% en té tres i un 0,84% en té més de tres. Un 32,77%, en canvi, no té cap fill o filla.

Barcelona, com altres grans ciutats, rep moltes persones que vénen a buscar oportunitats laborals i, en definitiva, un lloc on viure amb més possibilitats. Així, només el 34,87% de les dones enquestades va néixer a Barcelona. Un 12,61% provenen d'altres indrets de Catalunya i un 10,92% d'altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol. Bona part de la mostra, però, està conformada per dones que van néixer a països estrangers molt diversos: Colòmbia (8,40%), Perú (5,04%), Hondures (4,62%), Argentina (2,94%), Nigèria (2,10%), Marroc (2,10%), Itàlia (1,68%). El 14,71% restant prové d'altres països com Mèxic, Xile o el Congo.

El perfil curricular mostra que més de la meitat de les dones d'aquest informe (56,30%) té estudis superiors, un 24,79% té estudis mitjans, i un 17,23% de bàsics. Només un 1,68% de les dones enquestades no té cap mena d'estudi. El més dramàtic, però, és comprovar com els esforços que dipositen moltes persones en els estudis no els garanteixen un accés al món laboral estable.

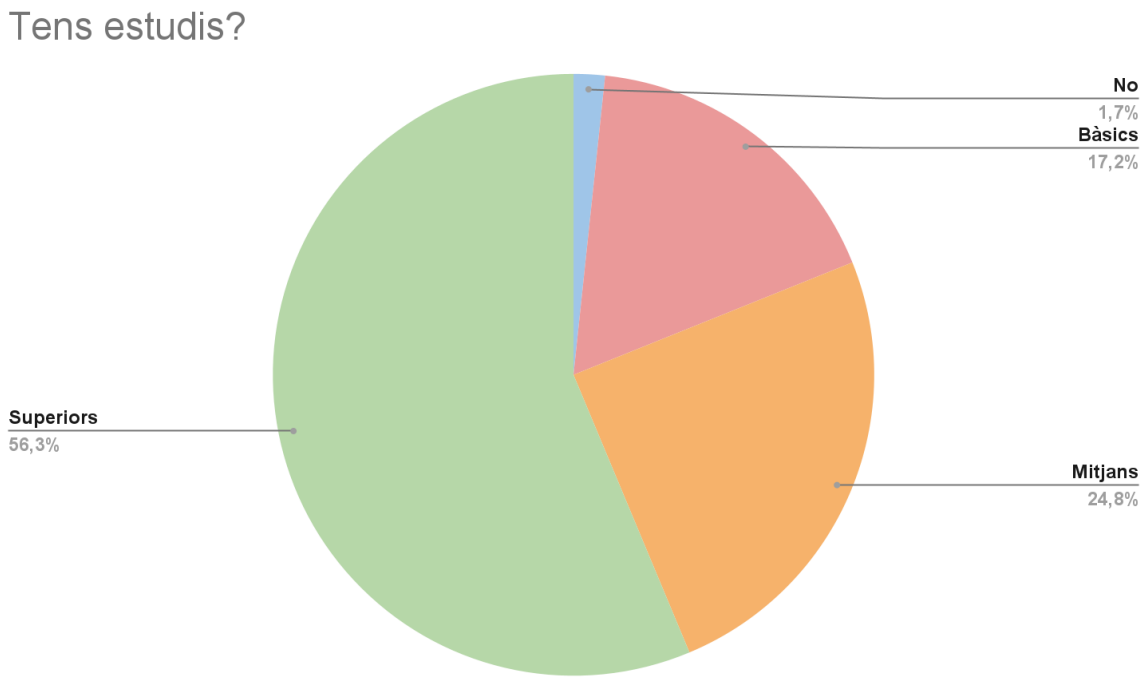

Malgrat els esforços dels col·lectius i sindicats que treballen pel dret a l'habitatge, els preus del lloguer continuen disparats. Això fa que un 25,21% de les dones enquestades visquin als afores de Barcelona, tot i que venen a la ciutat a treballar i per accedir a diversos serveis i prestacions que són gestionats per les entitats que han col·laborat en la realització d'aquest baròmetre.

Pel que fa als districtes de Barcelona, el barri on viuen més de les persones enquestades és Sants-Montjuïc, amb un 17,23% del total. Segons l'informe *Els salaris a Barcelona*, publicat per l'Ajuntament l'any 2019, aquest barri ocupa el tercer lloc per la cua del rànquing salarial.

Com és habitual, Sarrià–Sant Gervasi segueix encapçalant la llista de les persones amb el salari més elevat. Per aquest motiu, en aquest districte només hi visquin un 2,94% de les dones enquestades.

Al contrari, a Nou Barris hi viuen un 9,66% de les persones enquestades, un 8,82% de les dones resideixen a Sant Martí i un 8,40%, a Sant Andreu. Els tres districtes estan situats a l'est de la ciutat, i no és casualitat que són aquells que es troben a la part inferior de la llista dels salaris per districte, segons aquest estudi de l'Ajuntament de Barcelona.

Un 7,98% de les persones enquestades viuen a l'Eixample; un 6,72%, a Gràcia; 5,88% al districte Horta-Guinardó; i un 4,62%, a Ciutat Vella. Només un 2,52% de les dones que han participat en aquest estudi viu a les Corts, un dels barris amb els salaris més alts de la ciutat, concretament, el segon de la llista.

Aquest informe no pretén fer una generalització de la situació que viuen les dones a Barcelona, però sí que aspira a ser una radiografia de les condicions de vida d'un col·lectiu molt concret: el d'aquelles dones que participen a les entitats que han col·laborat en l'elaboració d'aquest Baròmetre, i d'altres dones que viuen en situacions vulnerabilitzants a la qual ha arribat.

En aquest sentit, considerem necessari ampliar en un futur l'abast d'aquesta mostra, per tal d'arribar a una proporció més alta de la població i poder esgrimir conclusions molt més reveladores sobre les condicions de vida de les dones a Barcelona.

Per altra banda, volem agrair l'esforç i l'acompanyament de les entitats socials, fundacions, plataformes i sindicats que ens han guiat i que han col·laborat perquè les enquestes d'on sorgeixen aquestes dades arribessin a la quantitat més gran possible de dones.

El qüestionari que hem dissenyat ha estat millorat i matisat per les companyes de Sindillar i de la Fundació Surt. Ambdues entitats han col·laborat també a l'hora de compartir les enquestes entre les dones que hi participen en els seus projectes. Moltes gràcies també a: Las Kellys; el Sindicat de Cuidadores Professionals Municipals (SAD); Mujeres Migrantes Pa'Lante; Associació in via; Fundació Intermedia; Fundació ABD; Sindicat de Mares en la Diversitat Funcional; Som de Barri; així com el Pla Comunitari del Carmel i el de La Salut; pel vostre suport en tot aquest procés i per compartir el qüestionari entre les dones a qui acompanyeu.

Així mateix, agraïm moltíssim a les 238 dones que han dedicat uns minuts del seu temps a completar l'enquesta del baròmetre.

1. Treball remunerat

El treball remunerat abasta molts aspectes de la vida i suposa un factor clau en el sosteniment de les persones. No obstant això, avui en dia encara hi ha amplis sectors de la societat que no tenen una feina pagada o que desenvolupen treballs que no són remunerats, com pot ser la cura a la família. En el cas concret d'aquest *Baròmetre*, de les 238 dones que conformen la nostra mostra només n'hi ha 158 que asseguren tenir una feina remunerada, és a dir un 66,4%.

Pel que fa al tipus de feina que desenvolupen, és destacable que gairebé la meitat de les dones que treballen (49,37%) es dedica a l'àmbit de serveis, i un 27,85% ho fa a les cures i la neteja. Aquests dos sectors són els més comuns a la mostra i es troben en percentatges molt més alts que el sector primari, que representa un 5,06%. En menor mesura, també han participat en la mostra dones que treballen a l'educació, la indústria, l'administració pública o, fins i tot, la moda, la gestió cultural i la salut.

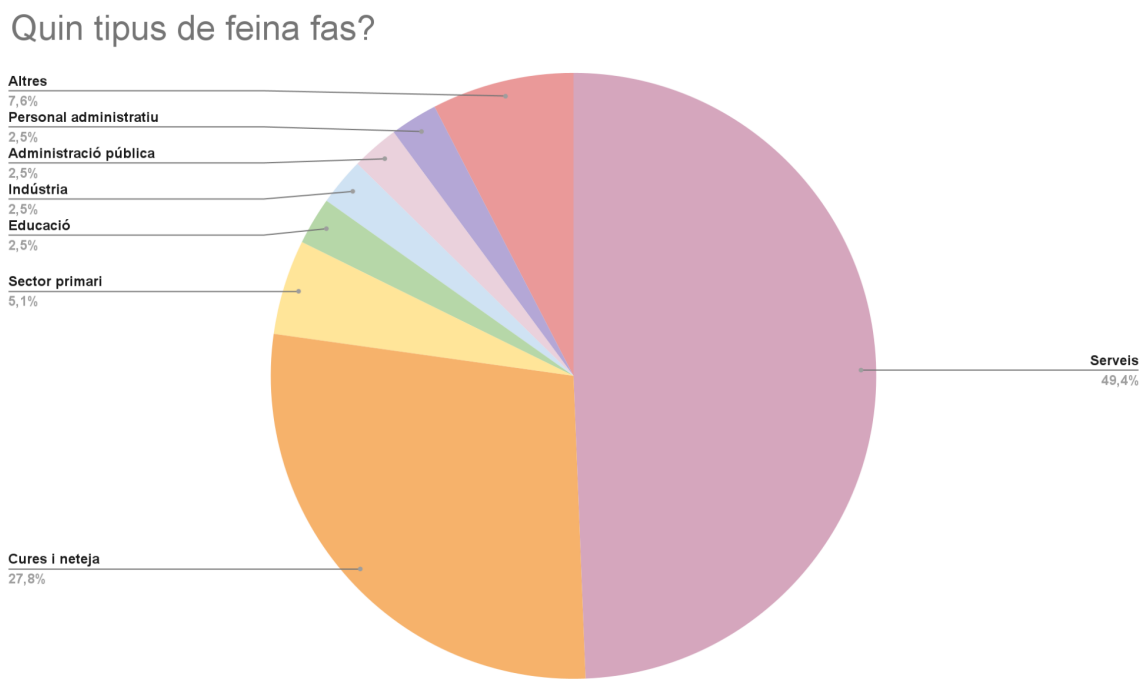

Quines característiques tenen les feines d'aquestes persones? La majoria de dones que tenen una feina remunerada treballen entre 4 i 8 hores al dia (62,66%). Un 25,95% treballa més de 8 hores, i un 11,39% menys de 4 hores. Així, un 48,73% de les dones que treballen ho fa a jornada completa, mentre que més de la meitat (51,27%) té una jornada parcial.

Pel que fa a la contractació, una dada rellevant —i alhora preocupant— que mostra aquest estudi és que, de les 158 persones que tenen feina, un 18,35% no té cap mena de contracte laboral. Això vol dir que gairebé dues de cada deu persones treballen sense

contracte. De les 129 que tenen contracte, un 66,67% en tenen un d'indefinit; un 21,71%, temporal; i un 11,63% té un contracte d'obra i servei.

Un altre aspecte que mostra el **I Baròmetre sobre la feminització de la pobresa** és que un 17,09% de les persones laboralment actives han de compaginar dues feines i un 10,76% més de dues. Aquestes xifres expliquen per què, tot i que més de la meitat de les dones enquestades tenen una jornada parcial, la majoria treballen més de quatre hores al dia.

La multiplicitat de feines no només es dóna de forma simultània, sinó que també hi ha una manca d'estabilitat laboral que porta a una part de les dones enquestades a canviar de feina diverses vegades. Gairebé una de cada deu de les participants en la mostra (9,49%) ha tingut més de sis feines diferents en els darrers cinc anys, i un 8,23% n'ha tingut entre tres i sis. Tot i això, un 82,28% ha treballat com a molt a tres llocs diferents el darrer lustre.

Poder treballar en allò que una desitja i en el que s'ha format és una sort que només té el 63,92% de les dones enquestades. En aquesta línia, un 18,99% de les participants en la mostra té més formació de la que requereix el seu lloc de treball i una xifra semblant, un 17,09%, no té cap formació per la feina que desenvolupa.

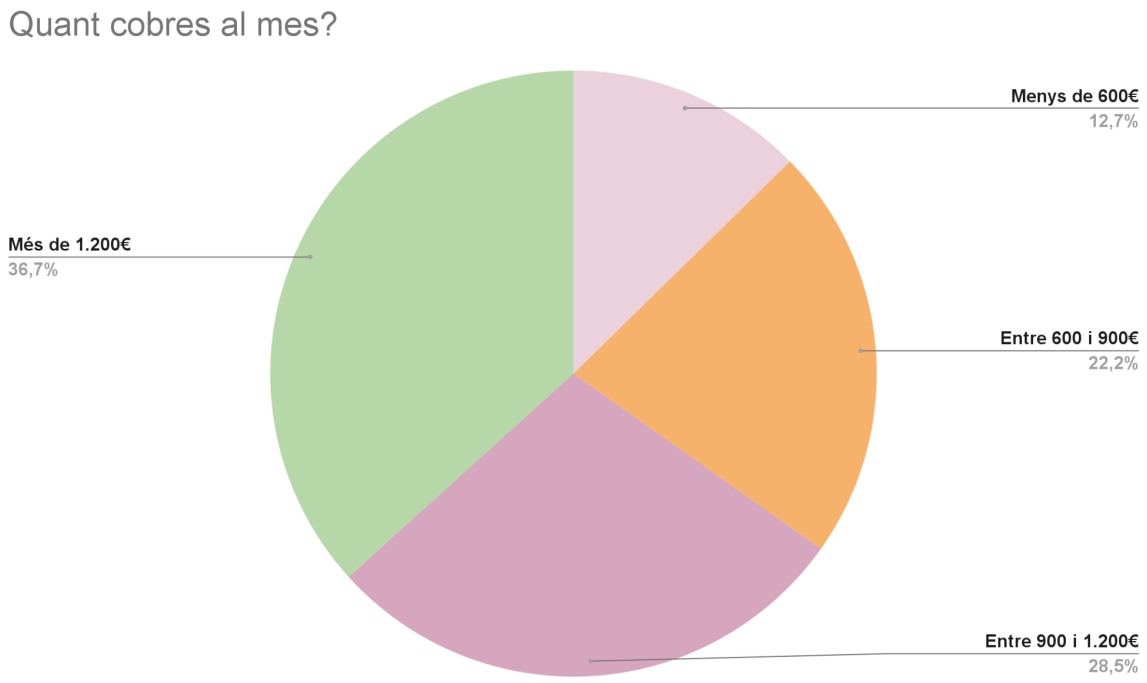

Viure a Barcelona implica moltes coses. Com totes les grans urbs, la ciutat comtal exigeix uns ingressos mínims per a poder moure's, desenvolupar les activitats quotidianes i cobrir necessitats bàsiques. Segons l'informe *Els salaris a Barcelona*, publicat per l'Ajuntament l'any 2019, el salari mitjà dels residents a la ciutat va ser de 31.076 euros bruts anuals, uns 2.500 euros al mes en dotze pagues. No obstant això, la bretxa salarial de gènere fa que en

el cas de les dones aquest salari baixi fins als 27.869 euros bruts anuals, poc més de 2.300 euros al mes.

Aquest salari mitjà, però, està molt lluny de la mitjana de les dones enquestades a aquest *Baròmetre*. La majoria, un 36,71%, cobra més de 1.200 euros al mes; però hi ha un 28,48% que guanya entre 900 i 1.200 euros mensuals i un 22,15% que rep només entre 600 i 900 euros. El més preocupant, tot i això, és que una de cada vuit persones amb feina que han participat en la mostra cobra menys de 600 euros (12,66%).

La remuneració, doncs, és un aspecte clau per a l'estabilitat laboral i, en conseqüència, pel sosteniment de la vida. Ara bé, per poder dur una vida digna és bàsic tenir un salari digne. En aquesta línia, un 55,06% de les dones assegura que el seu sou no els permet cobrir totes les seves necessitats bàsiques, i un 64,56% de les persones que treballen considera que el sou que reben no és digne per la feina desenvolupada.

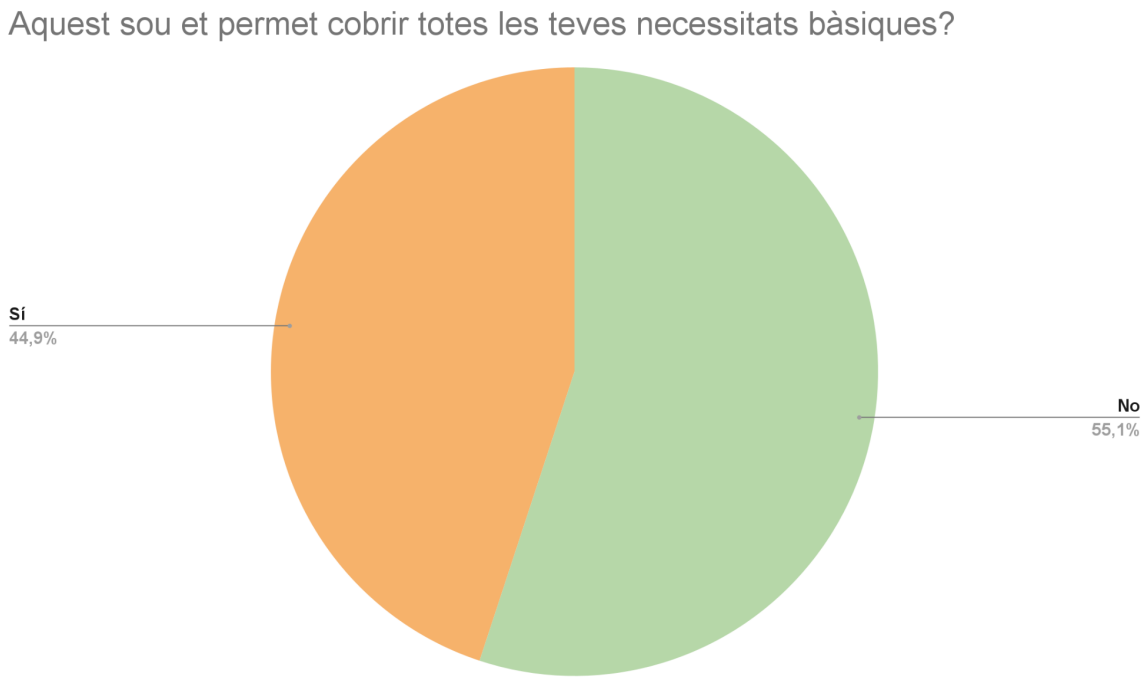

Sumat a aquests salaris baixos o insuficients, les dones enquestades també pateixen altres mancances en les seves condicions laborals, per exemple pel que fa a les vacances, que són un aspecte important de la feina i constitueixen un dret guanyat fa molts anys gràcies a la lluita col·lectiva. Doncs bé, un 42,41% de les participants en la mostra afirma no haver pogut fer vacances en els darrers dos anys.

Pel que fa al risc a l'àmbit laboral, més de la meitat, un 60,76%, considera que la seva feina no és de risc. Per contra, hi ha un 39,21% que consideren que el seu treball sí que comporta un cert risc. Amb tot, un 45,57% de les 158 persones que actualment treballen

asseguren haver patit situacions de violència puntuals a la feina, mentre que un 3,80 afirma que n'ha patit sovint i un 3,16% considera que n'ha patit moltes vegades.

Aquests percentatges augmenten quan es tracta de les situacions discriminatòries viscudes a la feina o bé buscant treball. Fins a un 48,73% ha viscut situacions puntuals de discriminació en aquests contextos, mentre que gairebé un 13,92% les ha patit sovint i un 6,69% de forma constant.

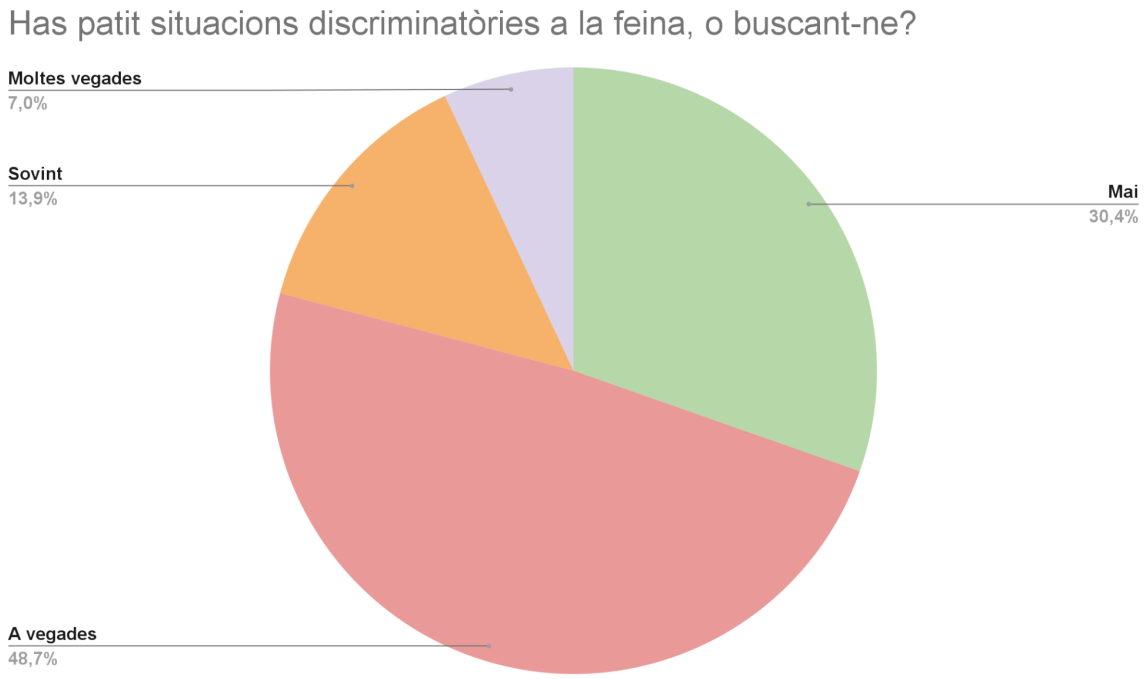

Per altra banda, a l'enquesta s'evidencia també que la majoria de les dones treballen a feines exercides principalment per dones, concretament un 72,78%. A més, tres de cada cinc participants en la mostra (59,49%) ha vist com la pandèmia ha empitjorat la seva situació laboral, un fet que, a la llarga, pot tenir conseqüències també en les condicions de vida personal i familiar de les dones a la ciutat.

En conclusió, tot i que el treball remunerat és necessari per al sosteniment de la vida, a partir d'aquestes enquestes veiem com hi ha una bona part de les dones a Barcelona que no compten amb aquesta base. Concretament, 80 de les 238 participants en la mostra ha manifestat no tenir feina pagada en el moment de l'enquesta. D'aquestes, un 33,6% fa menys d'un any que no té feina, però un gran percentatge (45,83%) fa entre un i tres anys que no treballa, i un 20,83%, més de tres anys. Tanmateix, en la majoria dels casos, no és per manca de ganes: un 66,67% de les dones està activament buscant feina però, o bé no en troba (33,33%) o bé la que troba no li permet conciliar la vida familiar amb la professional (29,17%). A més, un 4,17% afirma no trobar feina a causa de la seva situació administrativa. Cal destacar que un 42% de les participants en la mostra han assenyalat

que tenen una situació administrativa irregular, un fet que els hi dificulta l'accés al mercat laboral reglat.

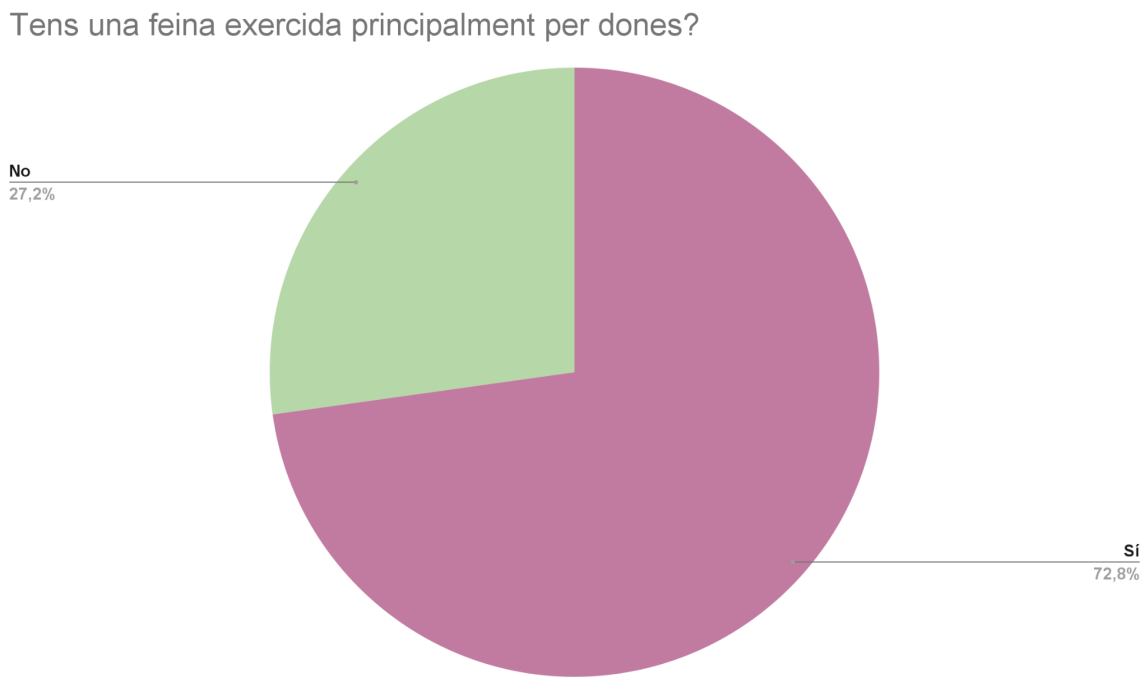

Per altra banda, de les dones que no estan buscant feina, en un 12,50% dels casos és perquè estan cuidant dels fills o persones dependents que tenen a càrrec, i en el mateix percentatge (12,50%) és perquè s'estan formant. Per últim, un 8,33% de les dones admet no poder treballar per problemes de salut o discapacitat física o mental.

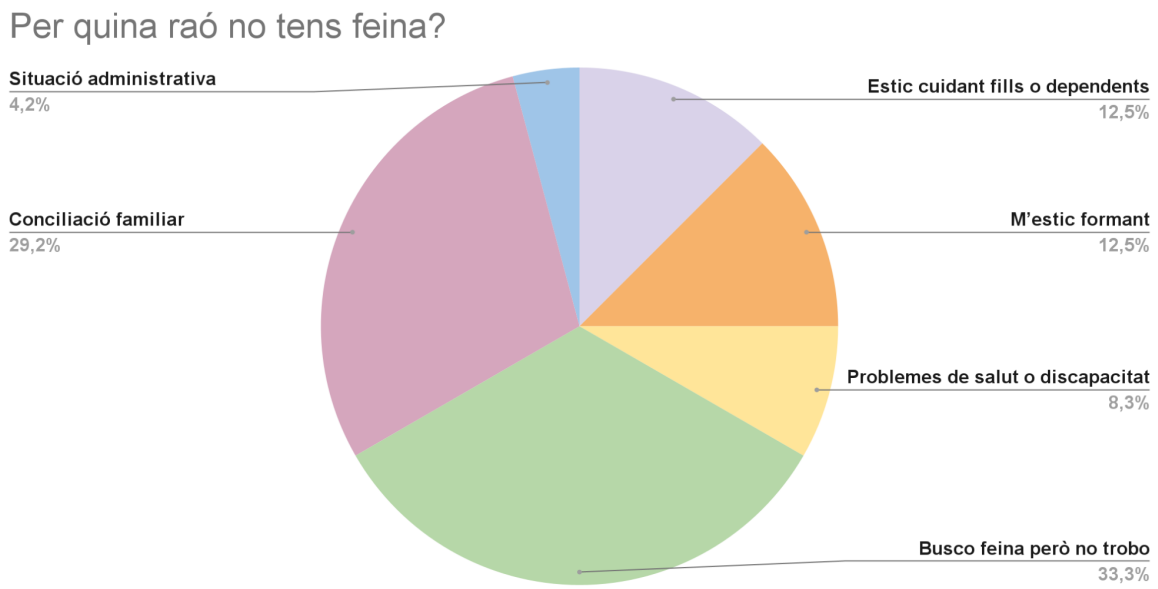

Tot i que un 62,50% de les dones que no treballa rep algun subsidi d'atur o ajut, és preocupant que un 37,50% no rep cap tipus d'ajuda econòmica. Així, la situació de manca

de feina implica que moltes dones hagin de dependre econòmicament de terceres persones. En aquest sentit, un 33,33% depèn d'ajudes públiques, mentre que un 25% rep suport econòmic de la parella i un 16,67% de la família. Només un 25% afirma no dependre de terceres persones gràcies a tenir estalvis.

A més, d'aquelles dones que sí que han aconseguit tenir una feina remunerada, veiem com en molts casos les condicions i retribucions d'aquest treball no són suficients per garantir una vida plena. És especialment preocupant el fet que gairebé el 60% de les dones que treballen cobra menys de 1.200 euros, una xifra que està molt per sota de la mitjana a la ciutat, tot i que pràcticament nou de cada deu dones treballa més de quatre hores al dia i que la gran majoria tenen formació relacionada amb la feina que desenvolupen.

2. Treball de cures

Sense cures, la vida no se sosté. Fins fa relativament poc temps, les cures eren desenvolupades exclusivament per les dones i sovint no es tenien massa en compte ni eren remunerades de cap manera. En les darreres dècades, però, s'han fet passos determinants per avançar cap a un major reconeixement de la tasca de cures que fan les dones, tant des de l'acadèmia com des de la política i els moviments socials. Tot i això, i encara que amb la pandèmia de la Covid-19 les cures han centrat el debat social, segueix sent una feina invisibilitzada i feminitzada.

Així ho demostra, per exemple, el fet que un 61,76% de les dones enquestades a aquest *Baròmetre* assegura tenir entre una i tres persones càrrec seu, siguin infants, gent gran o persones amb alguna discapacitat. Només un 31,93% assenyala que no ha de tenir cura de ningú i fins a un 6,30% afirma que en té més de quatre persones a càrrec.

L'elevat nombre de persones a càrrec contrasta amb el fet que un 34,57% de les persones enquestades (i que tenen algú a càrrec) són una família monomarental, una situació que comporta un treball de cures molt elevat. A més, una gran majoria de les enquestades, un 76,54%, assegura dedicar més de quatre hores al dia a la cura dels altres; un 18,52% hi dedica entre una i tres hores al dia; i només un 4,94% no hi dedica gens de temps.

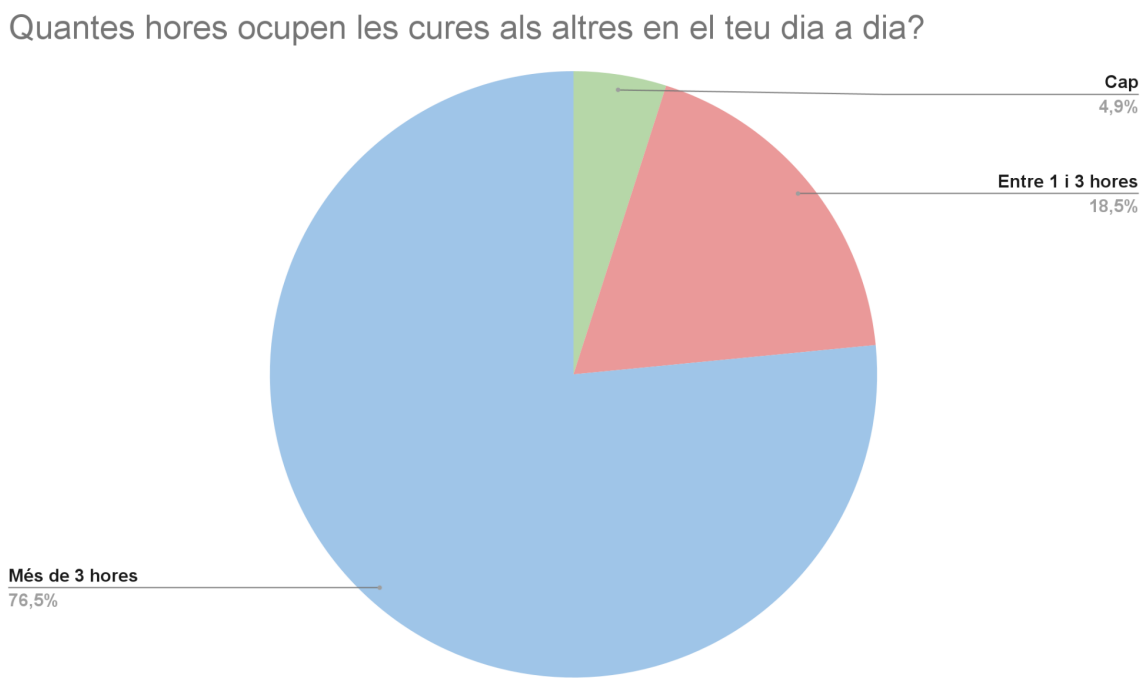

Pel que fa al perfil de les persones de les quals tenen cura les dones enquestades, quasi la meitat (un 48,77%) té cura d'infants, però un 21,60% té cura exclusivament de gent gran i un 9,88%, de persones amb discapacitat. A més, moltes de les participants de la mostra

assenyalen que tenen cura de més d'un perfil de persones: un 9,26%, d'infants i persones amb discapacitat; un 5,56%, d'infants i gent gran; un 3,70%, de gent gran i persones amb discapacitat; i només un 1,23% d'infants, gent gran i persones amb discapacitat.

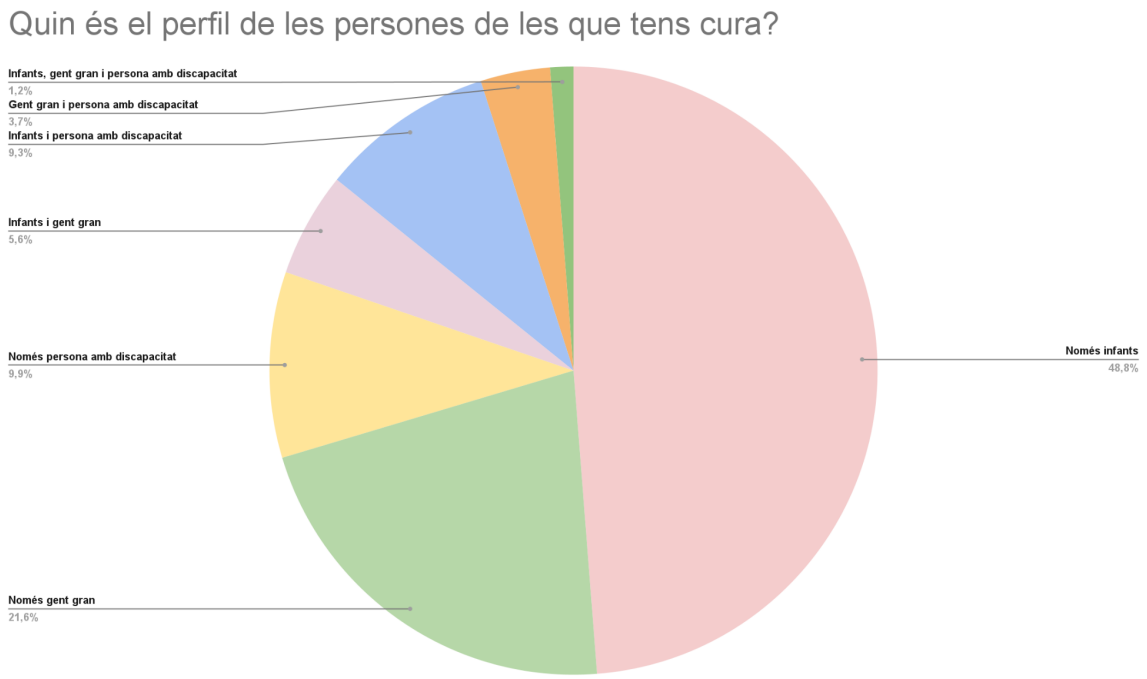

Per altra banda, tenir cura dels altres és un treball que exigeix força física i mental. Així ho assegura un 65,43% de les dones que tenen cura d'altres. En aquesta línia, un 28,40% considera que els exigeix més força mental; i només un 6,17% considera que la cura dels altres exigeix més força física.

Sigui com sigui, quasi la meitat (47,50%) de les 162 dones que tenen cura d'altres afirma necessitar suport per fer les cures. No obstant això, 119 d'aquestes 162 dones que tenen cura d'altres persones (un 73,46%) no reben cap mena de suport d'altres treballadores en aquestes tasques de cura i, a més, tampoc reben cap mena de suport econòmic per fer-les.

En canvi, hi ha dones que sí que reben algun tipus d'ajuda per executar aquestes tasques. Concretament, un 6,17% rep el suport de treballadores socials; un 6,17%, de cangurs; un 5,56%, de treballadores de la llar externes; i un 4,32% de professionals sanitaris. Només hi ha 7 persones, que representen el 4,32% restant, que reben ajuda de més d'un dels tipus de treballadores esmentades.

En conclusió, veiem com la feina de cures segueix sent avui en dia a Barcelona una tasca molt feminitzada, com ho demostra el fet que tres de cada cinc dones enquestades té com a mínim una persona a càrrec seu. A més, es tracta d'una feina per a la qual la gran majoria

de dones, gairebé tres de cada quatre, no reben cap mena d'ajuda, ni econòmica ni pel que fa a suport en les tasques. Sobretot, és especialment rellevant el pes que té la cura dels fills i filles en aquestes dones, ja que pràcticament la meitat de les participants en la mostra ha de tenir-ne cura i una de cada tres representen una família monomarental.

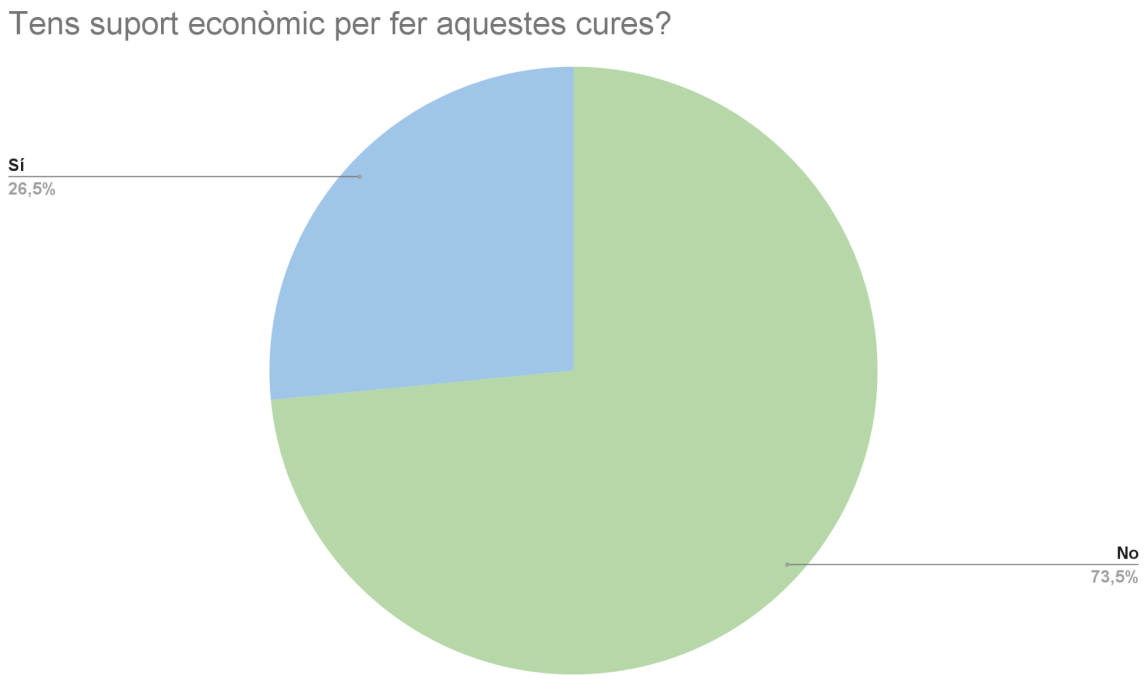

Seria interessant poder avaluar en futures investigacions la relació directa que hi ha entre aquestes tasques de cures, que els hi suposen bona part del seu temps i les quals no estan remunerades pràcticament de cap manera, en la salut de les dones; ja que gairebé dos de cada tres dones ha assenyalat que és una feina que les suposa un desgast físic i mental a l'hora.

3. Economia de la llar i habitatge

L'economia de la llar és l'estructura que vertebra i distribueix les necessitats de les persones que hi viuen. L'habitatge i les despeses relacionades, com els subministraments, absorbeixen bona part dels ingressos de les famílies i suposen un dels principals factors de preocupació per a les dones enquestades.

En aquest sentit, la majoria de les participants de la mostra, un 61,34%, assenyala que o bé viuen soles o conviuen amb dues persones més, com a molt. No obstant això, gairebé un 35% de les dones enquestades reconeixen que a la seva llar hi viuen entre tres i cinc persones, un fet que requereix un ampli esforç de gestió dels ingressos i les despeses.

La pràctica meitat de les dones enquestades (un 45,80%) viuen en un habitatge de lloguer i un 11,34% ho fa en una habitació llogada, un fet que suposa una despesa mensual i estable afegida per a les famílies. Per altra banda, un 35,71% de la mostra viu en un pis de propietat i, per tant, no han de fer front a despeses de lloguer, però potser sí d'hipoteca. A més, tot i que suposen uns percentatges molt baixos, del total de la mostra hi ha nou persones que viuen en habitatges socials i tres que ho fan en pisos ocupats, així com dues que són treballadores internes i tres sense sostre.

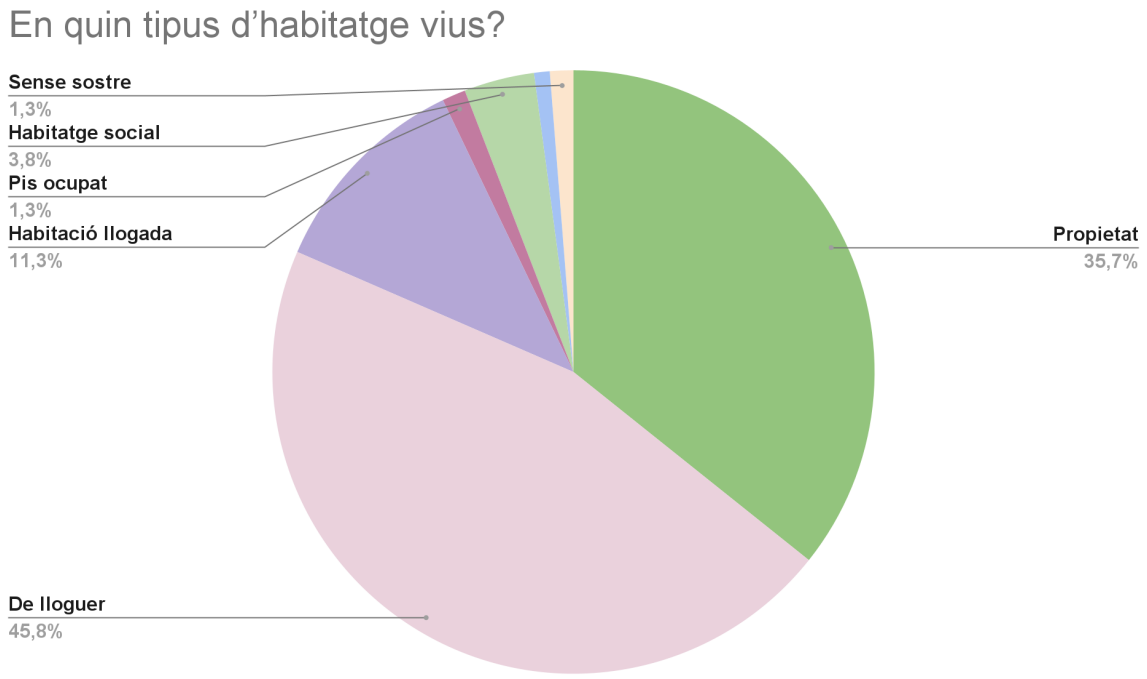

Pel que fa a la despesa mensual aproximada de la llar, un 46,64% de les dones enquestades assegura que és d'entre 500 i 1.000 euros mensuals, tot i que un percentatge semblant, d'un 39,5%, afirma que gasten més de 1.000 euros al mes només en despeses

relacionades amb l'habitatge i els subministraments bàsics. Tan sols un 13,87% de la mostra assenyala que aquesta despesa és de menys de 500 euros.

Tenint en compte aquests nivells de despesa i el fet que només un 65% de les dones enquestades que actualment tenen feina cobren més de 900 euros al mes, sembla evident que cal que hi hagi més d'una persona aportant ingressos a la llar. Tanmateix, això és el cas només de la meitat de la mostra: en un 41,60% dels casos són dues persones les que aporten ingressos a la llar i en un 10,50% són més de dues. Per altra banda, un 39,50% de les participants a la mostra assenyalen que a la seva llar només hi ha una persona que aporta ingressos. És especialment preocupant el 8,41% dels casos on cap persona aporta ingressos a la llar, sobretot si es té en compte els nivells de despesa especificats abans.

En aquest sentit, les dones enquestades han de destinar bona part dels seus ingressos a fer front a les despeses de la llar. Un 25,21% destina més del 80% del seu sou a pagar els subministraments i l'habitatge (lloguer, hipoteca o altres). Això vol dir que una de cada quatre dones enquestades gasta més de 800 euros de cada 1000 mil guanyats al mes a cobrir aquestes despeses. Tot i això, la majoria de les participants a la mostra (un 37,39%) destina entre un 50% i un 80% dels seus ingressos a les despeses de la llar, mentre que un 21,01% en destina la meitat i només un 16% menys de la meitat.

Quin percentatge dels teus ingressos destines a la llar?

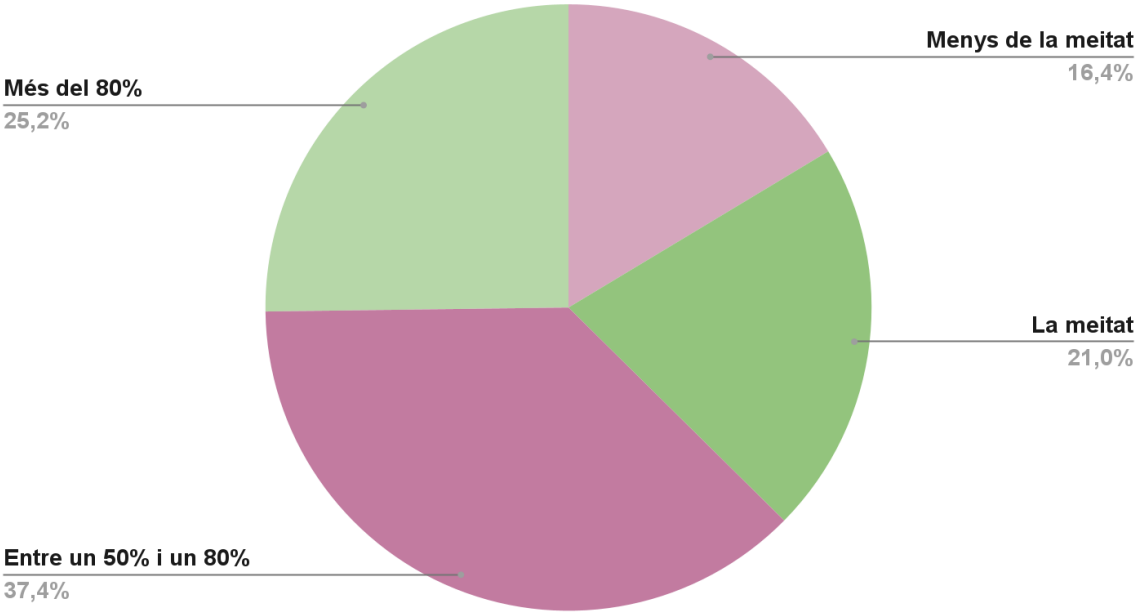

A partir d'aquestes dades, es pot entendre que hi ha un percentatge alt de dones a Barcelona que han de recórrer a diverses estratègies per fer front als costos de la vida. En aquest sentit, un 13% de les participants asseguren que sempre tenen problemes per pagar la hipoteca o el lloguer i fins a dos de cada cinc (39,92%) assenyalen que "a

vegades" es troben en aquesta situació. Tot i això, un 34,45% afirma no tenir-ne mai problemes en aquest sentit.

Aquestes xifres, però, varien quan es tenen en compte les despeses per subministraments bàsics. Quatre de cada cinc dones enquestades (80,67%) assenyalen que han hagut de reduir el consum d'aigua, llum o gas en algun moment per poder fer front a les despeses i, tot i això, hi ha un 42,44% de la mostra que afirma que a vegades tenen problemes per pagar aquestes factures.

A partir d'aquestes dades es poden extreure algunes conclusions, per exemple que la racionalització del consum de subministraments és una estratègia emprada per la pràctica totalitat de les dones enquestades per a reduir les despeses de la llar. Això té a veure, evidentment, amb el fet que el preu del lloguer o la hipoteca no són "flexibles", és a dir, que no varien cada mes, com sí que ho fan les factures de l'aigua, la llum i el gas en funció de l'ús que se'n faci d'aquests serveis.

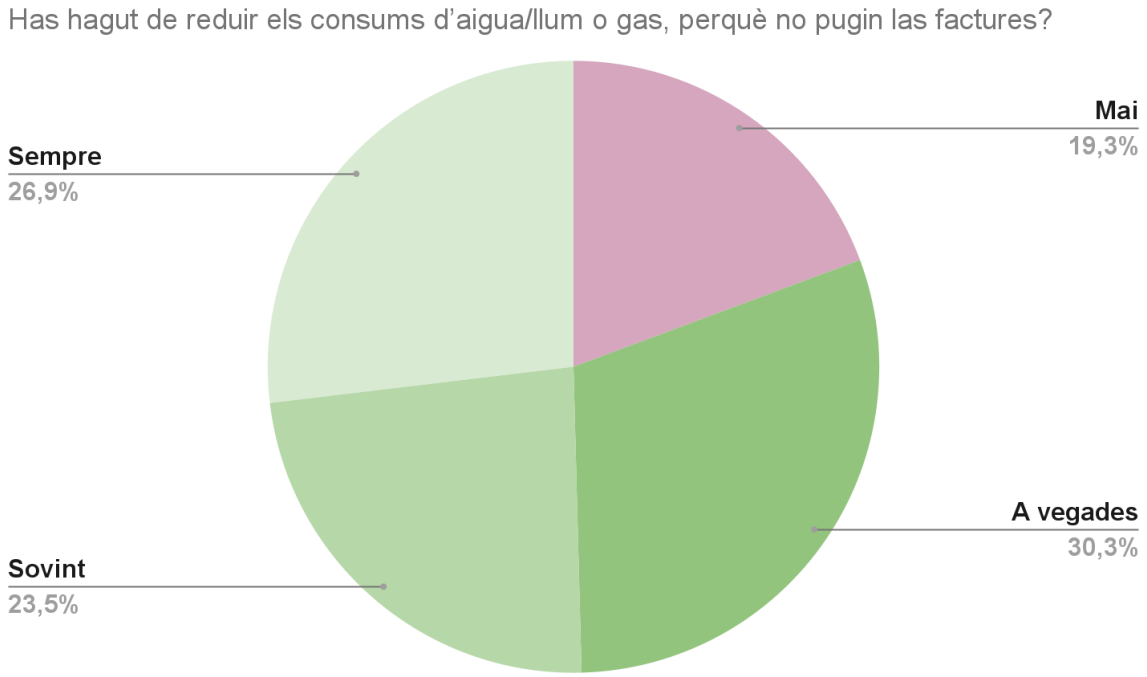

Molts cops, però, aquestes estratègies per fer front a les despeses de la llar no són suficients: del total de dones enquestades, un 65,13% ha hagut de demanar alguna ajuda per fer front a les despeses de la llar. La majoria ho han hagut de fer en moments puntuals (44,12%), però un 12,61% assenyala que ho ha fet sovint i fins a un 8,41% ho fa sempre, cada mes.

Aquestes dones són perfectament conscients de la seva situació socioeconòmica i de les dificultats que tenen per fer front a les despeses de la llar. Quatre de cada nou participants

en la mostra (44,12%) asseguren que la seva situació econòmica els hi ha suposat problemes puntuals per arribar a final de mes, mentre que un 13,45% afirma que cada mes en tenen problemes i un 21,43% que aquesta situació es repeteix sovint.

A més, un 47% de les dones enquestades assenyalen que a vegades tenen problemes per fer front a despeses imprevistes i un 12,61% afirma que sovint tenen aquests problemes; mentre que un 9,24% directament assegura que la seva situació econòmica no els permet de cap manera fer front a despeses imprevistes.

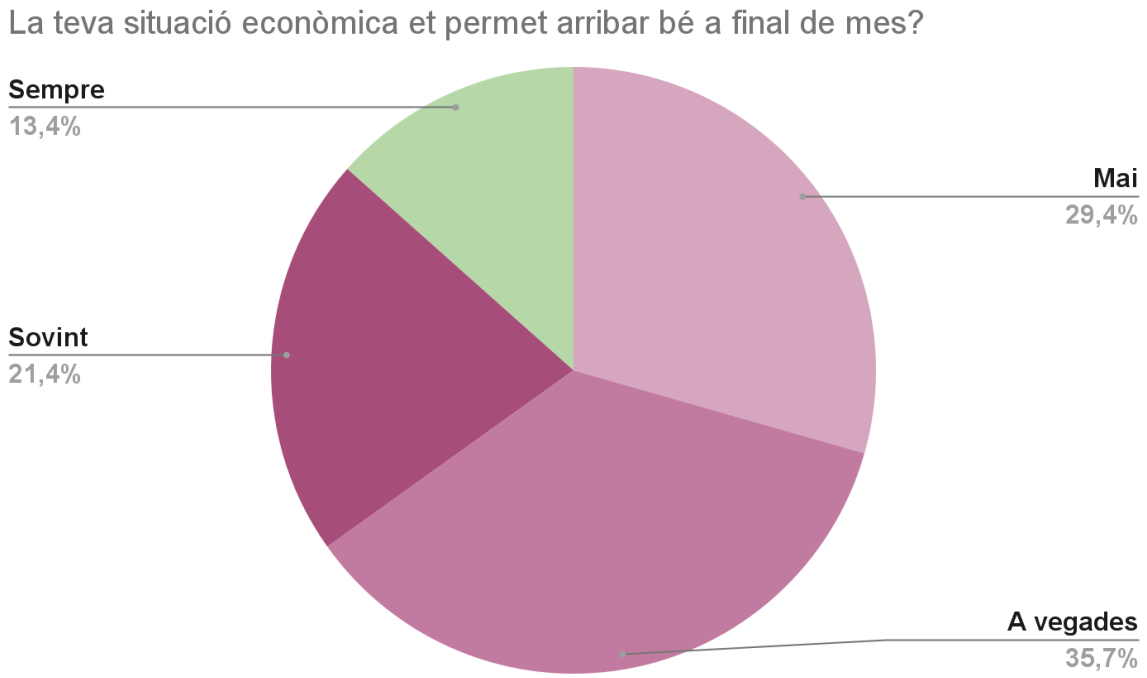

Sens dubte, la crisi econòmica i social generada per la Covid-19 ha tingut efectes directes en la ja complicada situació socioeconòmica d'aquestes dones. Tres de cada cinc dones enquestades (61,34%) afirmen que la pandèmia ha fet empitjorar la seva situació econòmica i només un 38,66% ha afirmat que no ha sigut així.

En conclusió, veiem com l'habitatge i els subministraments bàsics suposen bona part de les despeses mensuals de la gran majoria de dones enquestades. Unes despeses que acostumen a tenir problemes per cobrir, a conseqüència no només dels salaris baixos, sinó també de la prevalença del lloguer com a principal forma d'habitatge.

En aquest sentit, veiem com més d'un 83% de les dones enquestades dedica la meitat o molt més del seu sou a fer front a aquestes despeses. Un fet que les deixa amb molt poc marge per assumir el pagament d'altres necessitats, com el menjar, la medicació, l'oci o fins i tot els imprevistos. Davant d'aquesta situació, les dones i les seves famílies (quan n'hi ha) han de fer servir diverses estratègies per cobrir aquestes despeses, com pot ser reduir

el consum de subministraments bàsics (una pràctica molt estesa) o demanar ajuda econòmica a familiars i institucions.

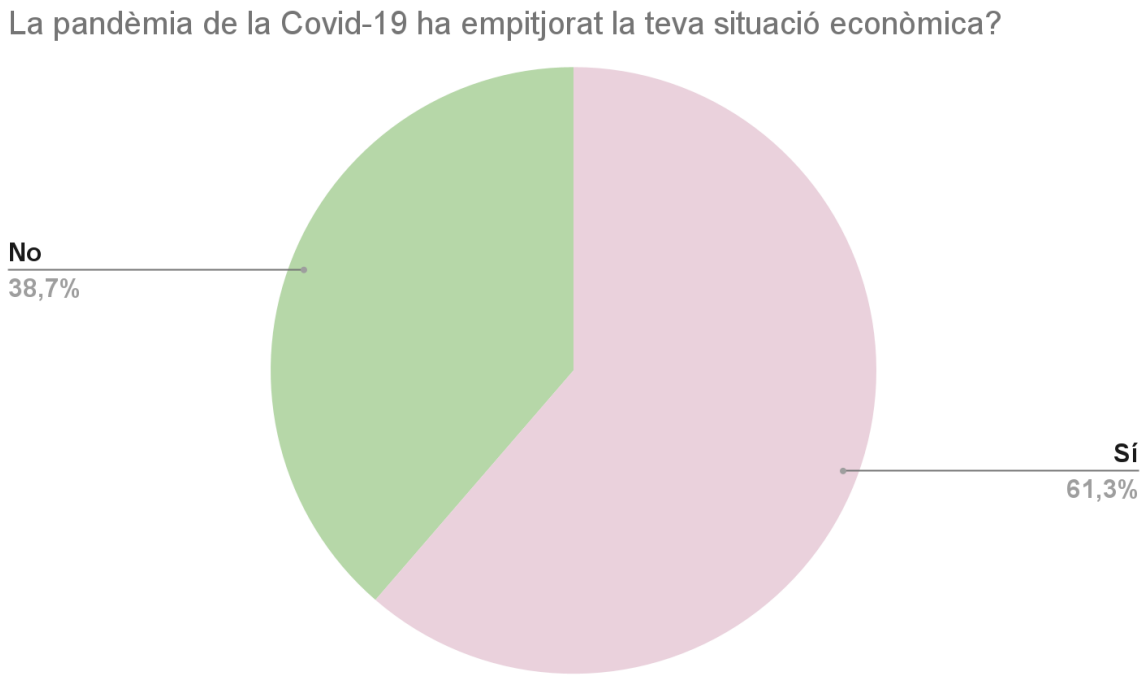

Finalment, seria rellevant estudiar l'impacte directe que ha tingut la pandèmia de la Covid-19 en aquestes estratègies de supervivència, ja que tres de cada cinc dones enquestades afirma que la crisi socioeconòmica derivada de la mateixa n'ha tingut impacte en les seves economies personals i familiars.

4. Salut

Què s'ha de fer per considerar la salut en bon estat? Potser, en un primer terme, cal conèixer l'autopercepció que es té sobre aquesta. En aquest sentit, una de cada quatre de les dones enquestades (25,63%) ha definit el seu estat de salut com a dolent. Tot i això, hi ha un 27,73% de dones que considera que té un bon estat de salut i pràcticament la meitat (46,64%) la descriu com a normal.

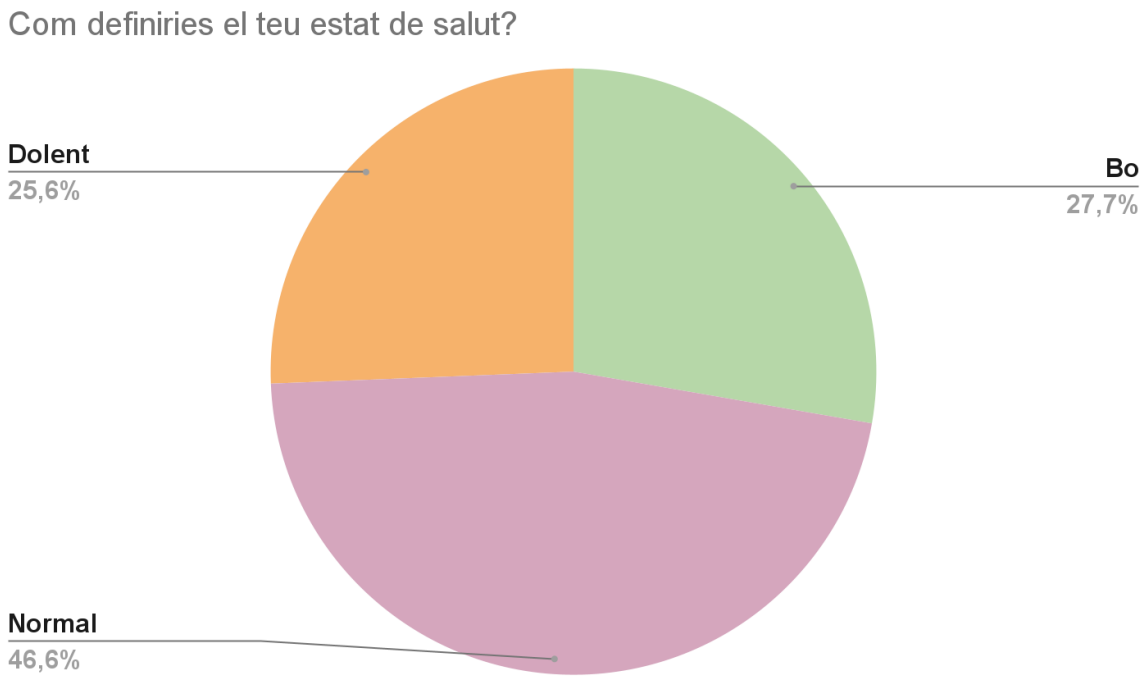

El que és més preocupant, però, és que un 27,73% de les dones enquestades assegura que no poden anar al metge amb normalitat quan tenen un problema de salut, una xifra especialment alta si es tenen en compte que les possibilitats d'accedir als serveis de salut pública a Catalunya són molt amplis. Això pot estar relacionat amb el fet que el 42% de la mostra són dones en situació administrativa irregular i, per tant, aquestes xifres ens fan pensar que encara hi ha una part d'aquestes persones migrades que tenen dificultats per accedir als serveis de salut a conseqüència de la seva situació administrativa.

Però la salut no es limita a anar al metge quan hi ha alguna emergència o alguna malaltia. Si parlem d'accés a salut dental, per exemple, gairebé la meitat (45,38%) de les dones enquestades ha assegurat no poder anar al dentista si ho necessita. Una xifra que és lleugerament més alta si parlem de salut mental, ja que un 46,22% ha assenyalat que no hi té accés.

Entre els factors que influeixen i afecten la salut de les persones, la feina és un àmbit que ocupa una bona part del dia a dia de les persones i un dels temes que més cabòries

comporta. En aquesta línia, més de la meitat (51,26%) de les dones assegura tenir problemes de salut derivats de la seva feina actual o de feines exercides anteriorment. La majoria tenen problemes tant mentals com físics (23,53%), però hi ha un 18,07% que considera que només tenen problemes físics, i un 9,66% que només en tenen de mentals.

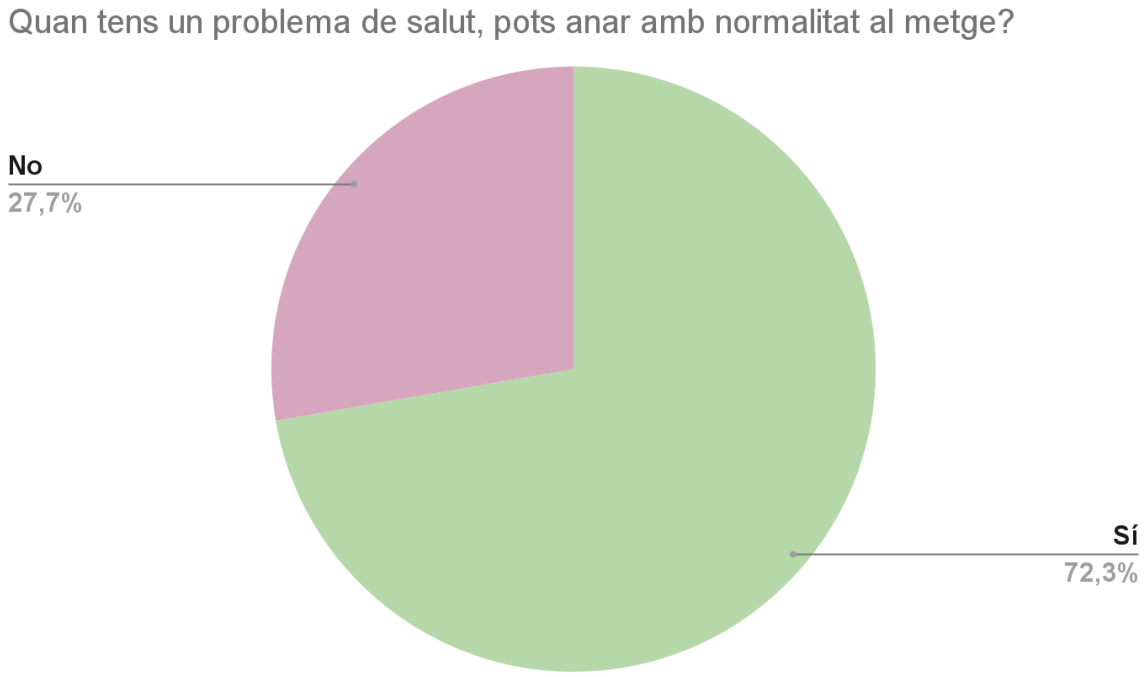

A part de la feina, és important destinar espais i temps per a una mateixa, per tal de mantenir i assegurar la salut física i mental. Malgrat que aquest fet sigui rellevant, un 22,69% de les dones enquestades assegura no poder dedicar cap estona a ella mateixa durant la setmana; un 28,57%, menys de dues hores; el mateix percentatge (28,57%), entre dues i quatre hores; i un 20,17%, més de quatre.

En conclusió, tot i que en la seva majoria les dones enquestades perceben la seva salut com a bona o normal, veiem com tenen moltes dificultats per mantenir una vida saludable. No només perquè pràcticament no tenen temps durant la setmana per dedicar-se a elles mateixes i, per tant, a cuidar-se; sinó també perquè encara avui en dia hi ha percentatges molt alts de dones a Barcelona que no tenen accés a recursos que haurien de ser universals, com la medicina, la salut dental i la salut mental. A més, seria interessant avaluar en futures investigacions quin és l'impacte directe de les feines que desenvolupen aquestes dones (sobretot en l'àmbit de serveis i de cura i neteja) en el seu estat de salut, ja que més de la meitat de la mostra assenyala tenir problemes físics i mentals derivats de la seva activitat laboral present o passada.

5. Situació administrativa

Cap persona és il·legal. No obstant això, hi ha moltes persones que viuen situacions discriminatòries a nivell institucional pel sol fet de tenir una situació administrativa irregular. En aquest sentit, quasi la meitat de les dones enquestades (42,02%) té una situació administrativa irregular i, d'aquestes, un 7% assegura haver patit violència policial a causa d'això.

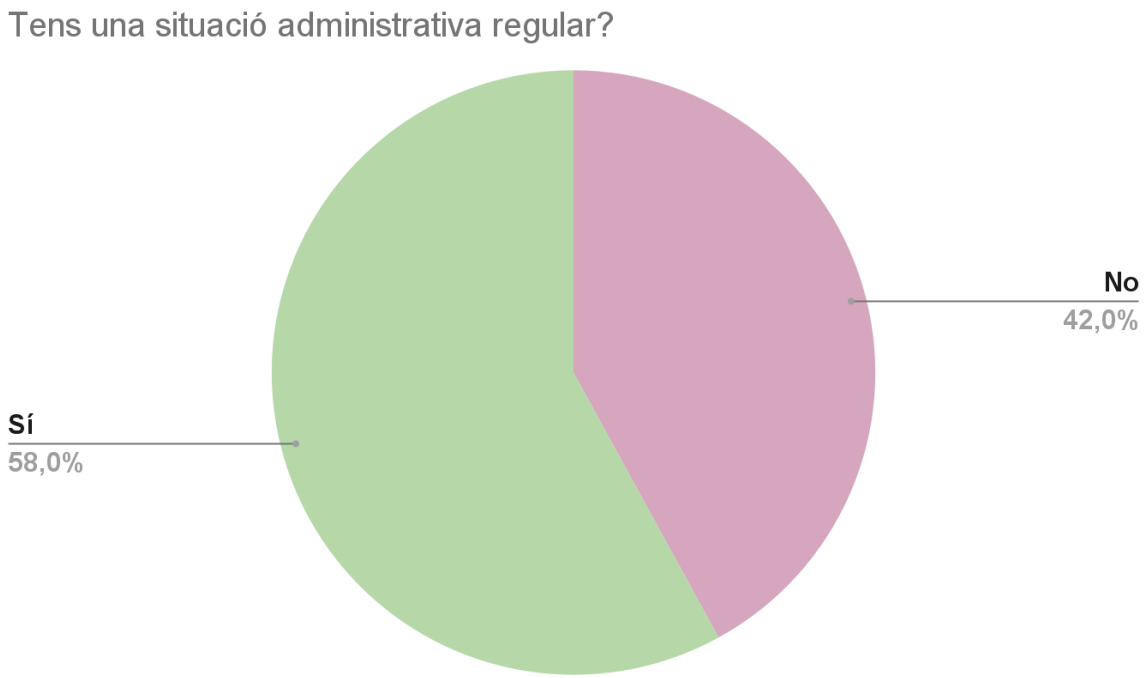

Del total de la mostra, un 36,97% admet haver patit algun tipus de discriminació institucional. Pel que fa al tipus de situacions de discriminació que han patit les dones per part de l'administració pública, un 25,63% de la mostra assegura haver tingut problemes per accedir a ajudes o prestacions, i un 11,34% s'ha trobat amb entrebancs per regularitzar la seva situació administrativa, un calvari denunciat per entitats i oenegés que treballen pels drets de les persones migrades. En aquesta mateixa línia, un 4,62% s'ha trobat amb problemes d'empadronament, i un 3,78% assegura haver-se topat amb problemes amb la tramitació de la targeta sanitària.

Algunes altres situacions de discriminació destacades són les identificacions policials per perfil ètnic, problemes amb l'escolarització dels fills i les filles, discriminació en el lloguer d'un habitatge i problemes per convalidar estudis estrangers, entre d'altres.

6. Conclusions generals

Després de realitzar aquesta mostra i analitzar les dades extretes, podem assegurar que, tot i treballar, una àmplia majoria de les dones enquestades pateix situacions de vulnerabilitat social. El fet que moltes d'elles treballin en feines desenvolupades exclusivament per dones (72,78% de la mostra) i les situacions de precarietat que han apuntat és un fet que va lligat. Per tant, es pot determinar que aquelles feines feminitzades són també precàries, i per tant, les dones que s'hi dediquen tenen moltes més possibilitats de patir pobresa.

A més a més, cal apuntar que una àmplia representació de la mostra ha estat realitzada per dones que no tenen la seva situació administrativa regularitzada. Concretament, quasi la meitat de les dones enquestades (42,02%) té una situació administrativa irregular i, d'aquestes, un 7% assegura haver patit violència policial a causa d'això. Del total de la mostra, un 36,97% admet haver patit algun tipus de discriminació institucional. Aquest és un fet determinant, perquè obliga un alt percentatge de les dones a buscar sustent econòmic en l'economia submergida, on les condicions laborals poden ser molt dolentes i on cap llei ampara els drets de les treballadores.

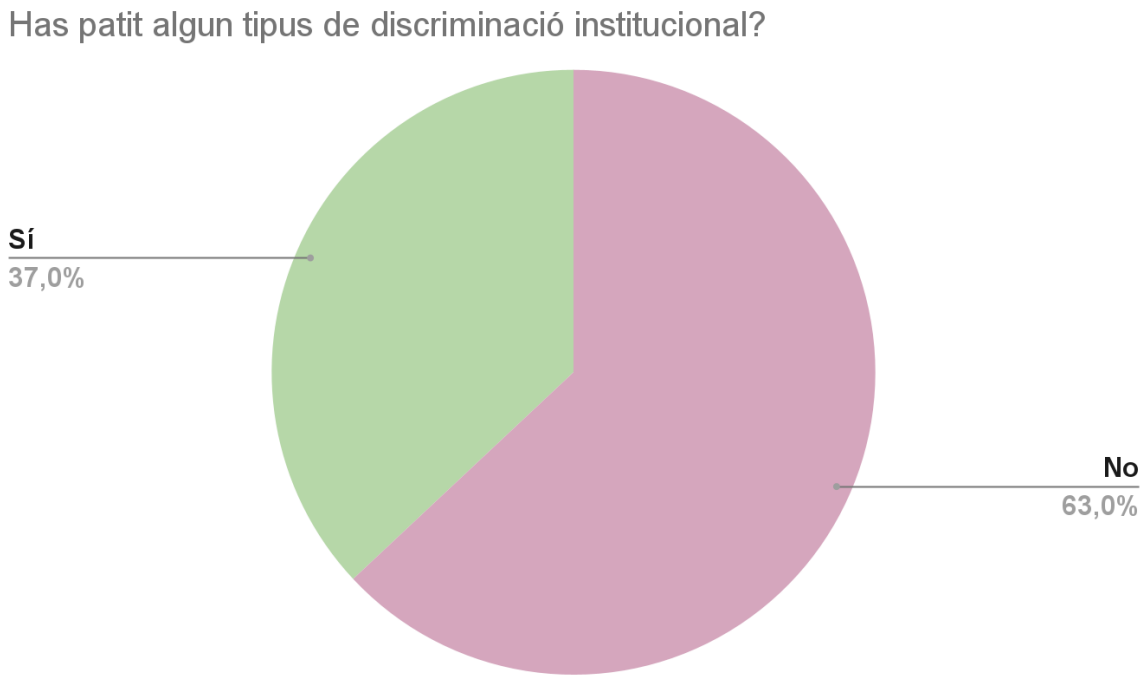

Hi ha una bona part de les dones enquestades que no compten amb cap mena de base salarial per mantenir-se en el seu dia a dia. Concretament, un 33,6% de les 238 participants en la mostra ha manifestat no tenir feina pagada en el moment de l'enquesta. A més, és preocupant que gairebé el 60% de les dones que treballen cobren menys de 1.200 euros, fet que, en molts casos, no els arriba per cobrir necessitats del dia a dia.

Un aspecte molt important a la vida de les persones són les cures, fet que s'ha evidenciat amb la pandèmia. Però, qui exerceix aquestes cures? Amb aquest baròmetre veiem com és una feina que segueix sent molt feminitzada, com ho demostra el fet que tres de cada cinc dones enquestades té com a mínim una persona a càrrec seu. Amb tot, és una tasca que no rep recompensa econòmica, com demostren les gairebé tres de cada quatre dones enquestades que no reben cap mena d'ajuda, ni econòmica, ni pel que fa a suport en les tasques. Concretament, l'estudi ens ha mostrat que pràcticament la meitat de les participants en la mostra ha de tenir cura dels fills i una de cada tres representen una família monomarental. Com afecta aquest treball de cures en la salut de les dones enquestades? Gairebé dos de cada tres dones ha assenyalat que les cures són una feina que els suposa un desgast físic i mental.

Una altra preocupació per les dones de l'informe és la que té a veure amb l'economia de la llar i tot allò relacionat amb l'habitatge i els subministraments bàsics, ja que suposen bona part de les despeses mensuals de la gran majoria de dones enquestades.

En aquest sentit, hi ha una dada esfereïdora que mostra com més d'un 83% de les dones de la mostra dedica la meitat o més del seu sou a fer front a aquestes despeses. Evidentment, la part restant de sou que els queda és realment petita, el que fa que moltes d'elles es vegin empeses a demanar ajuda o a idear solucions que impliquen un desgast mental.

La suma de tots aquests factors fa que moltes dones tinguin dificultats per mantenir una vida saludable, tant a nivell mental com físic. De fet, el 22,69% assegura no tenir temps per dedicar-se a elles mateixes i, per tant, a cuidar-se. Una altra dada que destaquem per ser preocupant és que gairebé la meitat de les dones assegura que no pot anar al dentista (45,38%) ni al psicòleg (46,22%) quan ho necessita.

A aquesta precarietat estructural, cal sumar-hi, doncs, el context de pandèmia causada per la Covid-19, que encara ens acompanya. I és que tres de cada cinc dones enquestades (61,34%) afirmen que la pandèmia ha fet empitjorar la seva situació econòmica. En resum, ningú dubta de la necessitat de tenir una societat igualitària, i és cert que les dones hem guanyat reconeixement social, però no s'ha assolit, de cap manera, un reconeixement comparable en drets efectius.

social.cat
El diari digital de l'acció social a Catalunya

Amb el suport de:

Ajuntament de Barcelona